

УДК 327.39(477):327.5(1-622НАТО)

*Юлія Ламах,
магістрант 2 курсу
спеціальності 291 «МВСКРС»
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

ПРІОРИТЕТИ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ НАБУТТЯ ЧЛЕНСТВА В НАТО

Інтеграція України в європейські та євроатлантичні структури є, безумовно, головною стратегічною метою держави. Сьогодні Україну розглядають як «опору і генератор стабільності й безпеки в Європі». У ній вбачають стратегічний ланцюг між Заходом і Сходом, Північчю і Півднем, унікального стратегічного партнера Європейського Союзу та особливого партнера НАТО.

В умовах сучасної воєнно-політичної ситуації інтереси національної безпеки і оборони України вимагають суттєвого поглиблення стосунків з Організацією Північноатлантичного договору. Взаємовідносини України з НАТО завжди викликали пильний інтерес та жваві дискусії як всередині країни, так і за її межами.

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлена як геополітичним положенням України, так і бажанням політичної еліти безпосередньо брати участь у процесі формування європейської системи міжнародних відносин. Державотворення, підвищення рівня соціального забезпечення, економічна незалежність, приведення державних стандартів відповідно до міжнародних є важливими складовими процесу інтеграції України в Європейський Союз. Питання інтеграції України в Європейський Союз не є предметом дискусії, а є предметом часу й результатом виконання всіх поставлених перед українською державою завдань.

Статтю присвячено пріоритетам України при її вступі до Північноатлантичного альянсу.

Ключові слова: НАТО, Альянс, інтеграція, безпека.

Ukraine's integration into European and Euro-Atlantic structures is, of course, the main strategic goal of the state. Today, Ukraine is seen as a «support and generator of stability and security in Europe». It is seen as a strategic chain between the West and the East, the North and the South, a unique strategic partner of the European Union and a special partner of NATO.

In the current military-political situation, the interests of national security and defense of Ukraine require a significant deepening of relations with the North Atlantic Treaty Organization. Ukraine's relations with NATO have always aroused keen interest and lively discussions, both inside and outside the country.

The urgency of this problem is due to both the geopolitical position of Ukraine and the desire of the political elite to directly participate in the process of forming a

European system of international relations. Thus, state-building, raising the level of social security, economic independence, bringing state standards in line with international standards are important components of Ukraine's integration into the European Union. The issue of Ukraine's integration into the European Union is not the subject of discussion, but is the subject of time and the result of fulfilling all the tasks set before the Ukrainian state.

The article is devoted to the priorities that will be possible with Ukraine's accession to the North Atlantic Alliance.

Keywords: NATO, Alliance, integration, security.

Постановка проблеми. Українська держава тримає курс на інтеграцію до Європейського Союзу та НАТО. Таку політику визначив український народ, і українська влада її реалізовує. Тому метою статті є розгляд усіх пріоритетів вступу України в НАТО. Щоб краще розібратися в цьому, слід усвідомити переваги, які отримає українське суспільство в разі приєднання нашої держави до Північноатлантичного оборонного альянсу.

Мета роботи – проаналізувати основні переваги членства країн-учасниць НАТО та визначити чинники, які можуть спонукати Україну вступати до Північноатлантичного альянсу.

Аналіз останніх досліджень.

Особливістю наукових підходів більшості вітчизняних та зарубіжних вчених від початку 1990-х рр. стало обґрунтування необхідності інтеграції України в євроатлантичну спільноту. Геополітичні дослідження були започатковані у працях таких українських науковців: О. Коломійця та В. Мартинюка в їхній праці «Політична трансформація НАТО та стратегія подальшого розширення. Виклики та перспективи для України» [10] та в монографії «Система європейської безпеки і напрями воєнно-політичної інтеграції України до її структур» І. Храбана [12].

Також цією проблематикою активно займаються науковці Ужгородського національного університету, зокрема І. В. Артёмов («Проблеми і перспективи входження України в Європейський Союз» [1]) та І. Я. Тодоров («Європейська інтеграція України: сучасні виклики та перспективи» [11]).

На базі університету діє структурний підрозділ – Інститут євроінтеграційних досліджень, який спеціалізується на проведенні досліджень базових геостратегічних орієнтирів України, стану реалізації євроінтеграційних пріоритетів держави та видає збірники наукових праць «Науковий вісник» та «Геополітика України: історія та сучасність». Це періодичні наукові видання, в яких висвітлюються актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України, історії міжнародних відносин, інтегрування вищої освіти і науки України в європейській і світовий освітньо-науковий простір, інноваційні аспекти роботи вищої школи в період реформування галузі, теорії і методології наукових досліджень та інші.

Дослідженню трансформаційних процесів НАТО присвятили свої праці деякі російські дослідники, зокрема М. Кучинська «Трансформація НАТО на современном этапе: политические аспекты» [6].

Про необхідність і важливість адаптації НАТО до нових умов сьогодення йдеться в роботах провідних західних науковців, серед них З. Бжежинського «An Agenda for NATO» [13], Х. Макіндера «Демократические идеалы и реальность» [7] та «The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order» С. Хантінгтона [14] та інших.

Виклад основного матеріалу. Євроатлантична інтеграція – це питання, що стало одним із найбільш актуальних і часто обговорюваних в українському суспільстві. Спочатку воно перейшло у ранг політичного, а кілька років тому стало навіть соціально-побутовим. Навколо нього точиться багато суперечок, існує маса міфів та дезінформації, існують певні стереотипи.

З початку бойових дій з Росією в 2014 році Україна прагнула зміцнити свої зв'язки з військовим союзом НАТО. Хоча реакція альянсу на конфлікт, зрозуміло, була обережною, у відносинах з Києвом також відбувся значний прогрес. Інституційна співпраця активізувалась, і низка окремих держав-членів НАТО направила військові місії в Україну для забезпечення підготовки та підтримки переходу країни до стандартів НАТО.

Зміни відносин України з НАТО протягом останніх шести років відображалися у коливаннях української громадської думки. До 2014 року відносно небагато українців хотіли, щоб країна вступила в НАТО. Ця ситуація була повністю трансформована шоком від російської агресії. В радикально зміненому геополітичному середовищі, створеному кремлівським захопленням Криму та гібридною інтервенцією Росії на сході України, думка різко змінилася на користь членства України в НАТО. Якби сьогодні відбувся референдум з цього питання, ті, хто підтримує членство, швидше за все, отримали б командну більшість.

Найближчих перспектив вступу України до членства практично немає, але це не завадило країні зробити численні кроки до досягнення цієї кінцевої мети. Найголовніше, що амбіції України щодо членства в НАТО були вписані в українську Конституцію в лютому 2019 року через поправку, яка також підтвердила мету вступу до Європейського Союзу [5]. Першою і найбільш часто згадуваною перевагою вступу країни до НАТО є отримання гарантій забезпечення безпеки, територіальної цілісності, недоторканості кордонів та державного суверенітету. Членство надає гарантії, які є підґрунтям Північноатлантичного договору. Йдеться про те, що Договір гарантує, що жодна країна-член Альянсу не буде змушена розраховувати лише на власні сили та економічні ресурси у вирішенні основних проблем безпеки у разі збройного нападу. Однак жодна країна не позбавляється права виконати національні зобов'язання перед своїм народом. Кожна країна продовжує нести відповідальність за власну оборону. НАТО не робить нічого за них. Альянс створює можливості для того, щоб вони робили це разом. Він дозволяє країнам-членам спільно вирішувати життєво важливі завдання у сфері національної

безпеки. В результаті, незважаючи на відмінності у становищі та військовому потенціалі країн-членів, у них з'являється відчуття рівної безпеки, що сприяє зміцненню їх загальної стабільності [2]. До того ж, це попутно створює додаткову вигоду для економіки країни - участь у системі колективної безпеки, яку утворюють країни-члени НАТО, є вигіднішою, ніж забезпечення її оборони самостійно, оскільки це зменшує податки громадян країни на утримання власних збройних сил, створює сприятливе середовище безпеки на кордонах з країнами-союзниками, що дає змогу заощаджувати кошти на відмові від принципу "кругової оборони", спільна оборона дозволяє заощаджувати, особливо невеликим країнам, на військовій спеціалізації, підтримуючи лише ті види озброєнь, які союзниками визнано доцільними, виходячи із стратегії спільної оборони [8].

Після вступу до Альянсу Україна братиме безпосередню участь у процесах вироблення і прийняття рішень, спрямованих на подальший розвиток європейської та євроатлантичної безпеки, котрі не лише стосуються інтересів національної безпеки України й НАТО, а й формують сучасне середовище євроатлантичної безпеки, в тому числі й безпеку України. Наша держава отримає безпрецедентні додаткові гарантії забезпечення державного суверенітету, територіальної цілісності та непорушності державного кордону відповідно до Вашингтонського договору [9].

Вступ до Альянсу є потужним стимулом для здійснення необхідних реформ з метою піднесення рівня життя громадян до стандартів країн розвиненої демократії. Вхідження до НАТО передбачає перехід на високі стандарти НАТО в усіх сферах: політичній, економічній, військовій. Зокрема:

1. Демократичні цінності

Альянс ставить до своїх членів чіткі вимоги щодо забезпечення демократичних цінностей, відданості правам та свободам громадян; для України виконання таких вимог дасть змогу закріпити та надати нового імпульсу демократичним перетворенням.

2. Гарантована безпека

Надання гарантій безпеки, у відповідності до яких напад на Україну означає напад на всіх членів НАТО (сьогодні без України до НАТО входять 29 країн).

3. Стимулювання економічних реформ

Вступ до Альянсу є потужним стимулом для здійснення необхідних реформ з метою піднесення рівня життя громадян до стандартів країн розвиненої демократії. По суті, вимогою приєднання України до НАТО є наведення ладу в державі. Потрібно здійснити комплексну трансформацію держави: упровадити в систему державного управління принципи прозорості й відповідальності, посприяти зростанню ролі неурядового сектора в суспільному житті, модернізувати та детінізувати економіку, впровадити нові технології, знайти нові ринки збуту для української продукції, а також налагодити та розширити взаємовигідні економічні співробітництва з якнайбільшою кількістю країн.

4. Допомога при надзвичайних ситуаціях та природних катастрофах

До цього часу співпраця з Альянсом дала змогу отримувати відчутну технічну та медичну допомогу під час надзвичайних ситуацій. Наприклад, при ліквідації наслідків природних катастроф. Так, у 1998 та 2001 роках НАТО допомагало впоратися з повенями на Закарпатті, а у 1995 – з аварією на очисних спорудах у Харкові. Якщо ми станемо повноцінним партнером НАТО, то зможемо розраховувати на підтримку і в майбутніх надзвичайних ситуаціях.

5. Спільні демократичні цінності

НАТО – це не лише організація з чітко визначеними правилами та політикою. Альянс є в першу чергу об'єднанням навколо спільної системи цінностей, до яких належать демократія, свобода, верховенство права, вирішення спорів мирним шляхом і ринкова економіка. Тому членство України в НАТО матиме не тільки оборонний характер, а й глибоке цивілізаційне значення. До того ж національним інтересам України цілком відповідає взаємодія з країнами-членами НАТО у боротьбі проти міжнародного тероризму, розповсюдження зброї масового знищення, нелегального обігу наркотиків, торгівлі людьми, у питаннях захисту навколишнього середовища, становлення громадянського суспільства і т.д

6. Гарантії національної безпеки

Чи зможе Україна самотужки забезпечити власну безпеку? Звичайно, ні. Сьогодні, у разі збройного нападу на нашу державу, Україна не зможе захистити себе самотужки. Якщо подивитися на країни Європи, то жодна з них не є самодостатньою в контексті забезпечення власної безпеки й оборони, починаючи від Німеччини, Британії та закінчуючи Францією, Іспанією. Яку б дискусію ми не вели з цього питання, факти очевидні – практично всі європейські країни колишнього соціалістичного табору обрали модель колективної безпеки. Тому на нинішньому етапі для нашої держави єдиною дійсною гарантією безпеки є приєднання до НАТО. На сьогодні це єдина у світі організація колективної безпеки, яка може реально захистити нашу державу, наших громадян від будь-яких військових і невійськових загроз.

7. Зростання міжнародного авторитету

Оскільки НАТО є впливовою міжнародною організацією, то під час членства у ній Україна братиме активну участь у формуванні політичних умов на всій світовій арені. Це неабияк відобразиться на статусі України.

8. Підвищення інвестиційної привабливості

Відомо, що будь-який інвестор, перед тим, як вкласти свої гроші в якусь країну, обов'язково перевірить стабільність її політичної та економічної системи. Оскільки ймовірність міждержавних війн в Європі майже дорівнює нулю, інвестор скоріше за все хоче знати – які гарантії, що його компанію завтра не обкладуть величезними податками? Де впевненість, що її взагалі не націоналізують? Що не заборонять іноземні капіталовкладення і не змусять його закрити справу? Членство в НАТО є найкращою відповіддю на ці питання. Процедура вступу до Альянсу – це всеосяжна експертиза політичної й економічної системи країни. Якщо держава проходить її та стає членом НАТО,

це означає, що вона є стабільним та передбачуваним політичним та економічним партнером. Крім того, досвід останніх хвиль розширення Альянсу засвідчує значне зростання прямих закордонних інвестицій. Наприклад, у 1997 р. в економіку Польщі інвестовано 2,7 млрд дол., 1998 – 5 млрд, а 1999 р. – року вступу Польщі до НАТО – вже 8 млрд дол. Стосовно Чехії й Угорщини цифри вражають ще більше. У 1997 р. прямі іноземні інвестиції в економіку цих країн становили відповідно 4 і 6,2 млрд, 1998 – 9,8 і 10,2 млрд, 1999 р. – 12,8 і 14,5 млрд дол. США. Після вступу Болгарії до НАТО іноземні інвестиції в економіку цієї країни зросли вдвічі.

9. Членство в НАТО різко покращить перспективи вступу України до ЄС

Вступ України в НАТО сприятиме покращенню інвестиційної привабливості країни в очах міжнародних інвесторів. Неможливо назвати точну цифру фінансових вливань, які може отримати Україна, проте досвід країн попередніх хвиль розширення свідчить про значне зростання прямих закордонних інвестицій [4].

Отже, задля вступу України до НАТО потрібно дуже багато зробити. Тобто є необхідним: комплексна трансформація держави у напрямі наближення її до стандартів розвинених демократій, упровадження в систему державного управління принципів прозорості й відповідальності, сприяння зростанню ролі неурядового сектора в суспільному житті, модернізація економіки та її детінізація, впровадження нових технологій і пошук ринків збуту для української продукції, налагодження і розширення взаємовигідного економічного співробітництва з якнайбільшою кількістю країн – усе це потребує величезних зусиль, послідовності дій та щоденної клопіткої роботи. Членство України в НАТО це справа не одного дня.

Висновки. Членство України в НАТО матиме глибоке цивілізаційне значення. Воно буде сприяти інтенсивному розвитку нових галузей промисловості, зміцненню колишніх, створенню робочих місць, залученню іноземних інвестицій, позбавить Україну іміджу «пострадянської країни», полегшить вступ до ЄС.

З огляду на офіційну позицію керівництва нашої держави та практичну реалізацію положень законодавчої бази у цій галузі можна підсумувати, що інтеграція до НАТО дасть можливість Україні користуватися механізмом колективної оборони Альянсу, відверне перспективу подальшого використання нашої держави як «буферної зони».

У результаті реалізації курсу на євроатлантичну інтеграцію Україна увійде до найпотужнішого військово-політичного об'єднання держав, що має вагомий вирішальний вплив на міжнародні процеси. Внаслідок інтеграції Україна зможе дієво захищати свою економічну безпеку, створити сприятливі умови для вступу до Європейського Союзу. Водночас чи не найсуттєвішим є те, що повноправна участь нашої країни в Альянсі сприятиме поглибленню позитивних трансформацій в українському суспільстві, зміцненню демократії та верховенства права, оскільки саме на цьому ґрунтується загальна філософія

Північноатлантичного альянсу. Саме ці демократичні цінності поділяє український народ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арт'омов І.В. Проблеми і перспективи входження України в Європейський Союз Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2007. 384 с.
2. Вступ України до НАТО: переваги та недоліки членства URL: https://pidruchniki.com/1787010755637/politologiya/vstup_ukrayini_nato_perevagi_nedoliki_chlenstva.
3. Діяльність та особливості НАТО URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/16387>.
4. Історія створення НАТО: цілі та структури URL: http://www.ji.lviv.ua/n77texts/Istoriya_stvorennya_NATO.htm
5. Конституція України URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>.
6. Кучинская М.Е. Трансформация НАТО на современном этапе: политические аспекты [под ред. Е.М.Кожокина]. М.: РИСИ, 2007. 200 с.
7. Маккиндер Х. Дж. Демократические идеалы и реальность полис. 2011. № 2.
8. Міфи про НАТО. URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/pro-nato/mifi-pro-nato>.
9. Переваги та недоліки членства в НАТО URL: https://censor.net.ua/forum/2483765/perevagi_ta_nedolki_chlenstva_v_nato
10. Політична трансформація НАТО та стратегія подальшого розширення. Виклики та перспективи для України / [упоряд. Коломієць О.В., Мартинюк В.Л.]. – К. : ФО-П Т.А. Кінько, 2008. – 84 с.
11. Тодоров І. Я. Європейська інтеграція України: сучасні виклики та перспективи URL: https://scholar.google.com.ua/citations?user=6YI7GAwAAA&hl=uk#d=gs_md_citad&u=%2Fcitations%3Fview_op%3Dview_citation%26hl%3Duk%26user%3D6YI7GAwAAAAJ%26cstart%3D20%26pagesize%3D80%26citation_for_view%3D6YI7GAwAAAAJ%3AcFHS6HbyZ2cC%26tzom%3D-120.
12. Храбан І.А. Система європейської безпеки і напрями воєнно-політичної інтеграції України до її структур: монографія К.: Варта, 2005. 544 с.
13. Brzezinski Z. An Agenda for NATO / Z. Brzezinski // Foreign Affairs. – 2009. – Vol. 88, No 5.
14. Huntington S. P. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order / Samuel P. Huntington., 2011. 576 с.

REFERENCES

1. Art'omov I.V. Problemi i perspektivi vkhodzhennya Ukraini v Jevropeys'kiy Soyuz Uzhgorod: Poligraftsentr «Lira», 2007. 384 s.
2. Vstup Ukraini do NATO: perevagi ta nedoliki chlenstva URL: https://pidruchniki.com/1787010755637/politologiya/vstup_ukrayini_nato_perevagi_nedoliki_chlenstva.

3. Diyal'nist' ta osoblivosti NATO URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/16387>.
4. Istoriya stvorenniya NATO: tsili ta strukturi URL: http://www.ji.lviv.ua/n77texts/Istoriya_stvorenniya_NATO.htm
5. Konstitutsiya Ukraini URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>.
6. Kuchinskaya M.E. Transformatsiya NATO na sovremennom etape: politicheskie aspekty [pod red. E.M.Kozhokina]. M. : RISI, 2007. 200 s.
7. Makkinder Kh. Dzh. Demokraticheskie idealy i real'nost' polis. 2011. № 2.
8. Mifi pro NATO. URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/pro-nato/mifi-pro-nato>.
9. Perevagi ta nedoliki chlenstva v NATO URL: https://censor.net.ua/forum/2483765/perevagi_ta_nedolki_chlenstva_v_nato
10. Politichna transformatsiya NATO ta strategiya podal'shogo rozshirenniya. Vikliki ta perspektivi dlya Ukraini / [uporyad. Kolomijets' O.V., Martinyuk V.L.]. – K. : FO-P T.A. Kin'ko, 2008. – 84 s.
11. Todorov I. Ya. Jevropeys'ka integratsiya Ukraini: suchasni vikliki ta perspektivi URL: https://scholar.google.com.ua/citations?user=6YI7GAWAAAJ&hl=uk#d=gs_md_citad&u=%2Fcitations%3Fview_op%3Dview_citation%26hl%3Duk%26user%3D6YI7GAWAAAJ%26cstart%3D20%26pagesize%3D80%26citation_for_view%3D6YI7GAWAAAJ%3AcFHS6HbyZ2cC%26tzom%3D-120.
12. Khraban I.A. Sistema jevropeys'koi' bezpeki i napryami vojenno-politichnoi' integratsii' Ukraini do i'i' struktur: monografiya K.: Varta, 2005. – 544 s.
13. Brzezinski Z. An Agenda for NATO / Z. Brzezinski // Foreign Affairs. – 2009. – Vol. 88, No 5.
14. Huntington S. R. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order / Samuel R. Huntington., 2011. 576 s.